

V. M. Zubar, *Chersones Tavričeskij v antičnuju epochu (ekonomika i social'nyje otnošenija)*, Kijev 1993, Naukova dumka, str. 139, obr. 30, z toho část na křídové přfloze.

Megarská osada Chersonésos Taurský vznikla na Krymu jako apoikije megarské, tj. dórské, osady Hérakleie Pontské ke konci 5. století. V předchozí době na přelomu 8, a 7, stol. pronikli Iónové, především z Miletu, do Černého moře a záhy se usadili i na Taurském Chersonésu, kde později prakticky na území dnešního Sevastopolu, vznikla stejnojmenná osada Héraklejských osadníků spojených s občany ostrova Délu, kteří v polovině pátého století přešli na dórskou stranu v době velkého rozkolu Athén a Sparty. K založení došlo v letech 422–1, kdy už nad Taurským poloostrovem se zmocnili vlády Spartokovci a tato dynastie založila tzv. bosporské království, které existovalo nejméně do 4. století n.l., a to na základě mincí, kdežto archeologický materiál dosvědčuje životaschopnost města ještě o sto let delší. Osada jako součást království s hlavním městem Pantikapaion, dnes Kerč, byla nejvýznamnější ze zdejších osad a její jméno proniklo do světové literatury především díky skutečnosti, že se zde dochovalo původní rozměření osazované půdy a že dlouhý dochovaný nápis s textem přísahy občanů nás seznamuje s jejich závazky vůči obci. Ostatně nejstarší publikace nápisů jsou už z počátků 19. století (Pallas 1801, Waxel 1803). Také česká věda se o Chersonésos a bosporské království zajímala, zprvu po stránce archeologické, neboť ředitelem musea v Kerči byl jeden z bratrů Škorpiilů Vladislav, později historické (především Jan Pečírka, *Country estates of the polis of Chersonesos in the Crimea* (Ricerche in mem. di C. Barbagallo I, Napoli 1970, 459–77.)

Archeologické práce na Krymu se táhnou desítky let a jejich výsledky napomáhají proniknout především do ekonomické a sociální oblasti, kde se tím naše vědomosti rychle proměňují. Lze proto uvítat, že autor, aktivní účastník výkopů na této lokalitě a literárně činný od r. 1978, shrnul nyní výsledky posledních kampaní nejen po stránce materiálové, ale i výkladové. Ve čtyřech kapitolách probírá zemědělskou výrobu a utvářející se při ní vztahy, směnu a obchod, různé způsoby exploatace a s ní spojenou sociální strukturu místní společnosti i základní tendence a zvláštnosti sociálně-ekonomického rozvoje. Jeho výklady vhodně doplňují nárysy plánů a rekonstrukcí budov, rozdělení zemědělských podílů, nalezených importovaných lamp a šperků atp. Zvláště instruktivní je plánek 408 obdélníkových klérů od sebe oddělených cestami, které byly na jednom místě 17,6 ha² a na druhém 26,4 ha² veliké. Tyto úseky se dělily dále na čtverce 210 x 210 m ohraničené kamennou zídou, které odpovídají zprávám o řecké i římské kolonizaci. Na základě toho autor dochází k závěru, že při vzniku tohoto rozmezení bylo celkové číslo obyvatel kolem dvou tisíc a že počet místních vojáků zhruba odpovídal počtu klérů.

V dalších kapitolách si autor všímá proměn v souvislosti s historickými událostmi a konfrontuje je s archeologickou skutečností. Tento postup mu dovoluje přesněji charakterizovat vývojové fáze Chersonésu a stanovit jejich osobitosti. Tím je autorova kniha cenná, protože nám předvádí poslední stav. Příští výkopy mohou ovšem mnohé pozměnit, avšak pro tuto dobu zůstává Zubarova publikace spolehlivou studnicí našich informací, z nichž mohou historici brát své podněty pro vykreslení dějin této význačné osady.